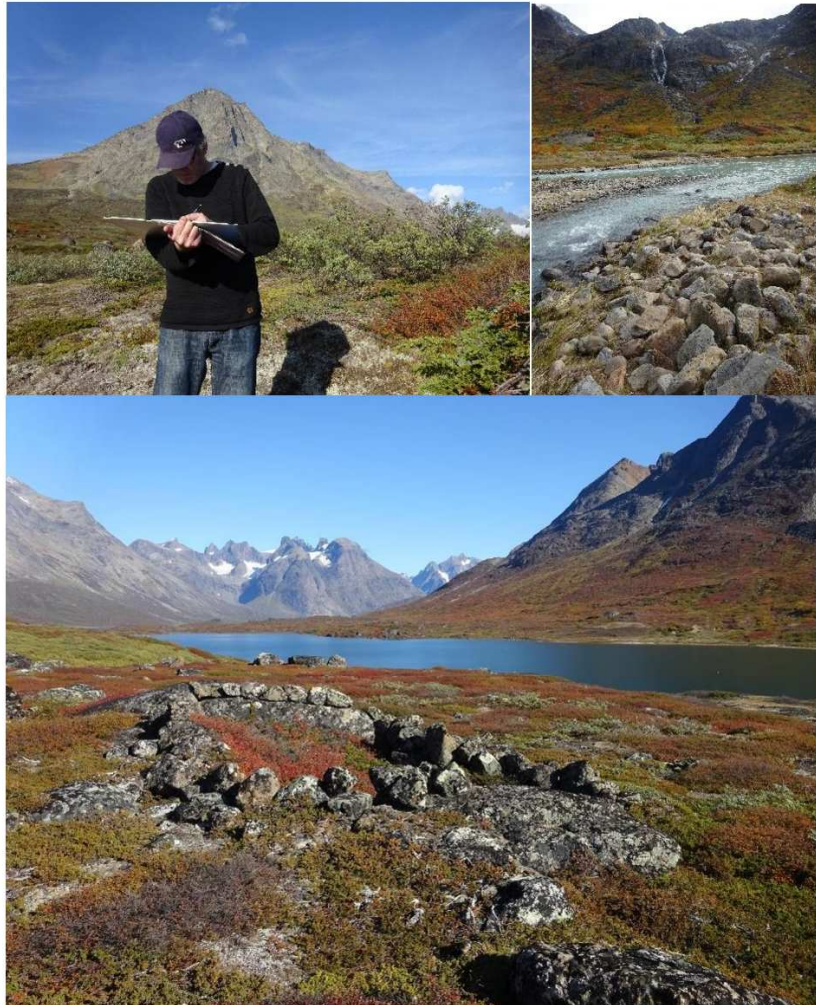

Feltrapport 1

Tasersuaq 2017
Rekognoscering og opmåling

Ole Guldager, Narsarsuaq Museum & Lasse Meyer, Nanortalik Museum.
20. – 25. september 2017

Indhold

- Indledning s.2
- Feltarbejdets formål og omfang s.3
- Forløb s.3
- Konklusioner og fremtidige undersøgelser s.5
- Bilag s.7

Indledning

Under den norrøne bosættelsesperiode i Grønland der, strækker sig fra omkring 980 A.D. og frem til en gang formentligt i det femtende århundrede, bar Tasermiutfjorden i Sydgrønland navn efter en norrøn stormand, gode eller høvding ved navn Ketil. Således er fjorden benævnt Ketils Fjord i skriftlige middelalderlige kilder (se oversigtskort bilag 1).

I Tasermiutfjorden ligger Kuusuaq, bugten eller vigen som via en elv åbner til forbindelsen mellem fjorden og storsoen Tasersuaq – en kæmpe sø omtrent 15 km lang og 50-60 meter dyb - omkranset af høje fjelde. (se oversigtskort bilag 2).

Mange fagfolk og folk med interesse i samfund i den norrønne periode i Grønland har gennem tiden udført rekognosceringer i området omkring Tasersuaq.

Nogle af de seneste rapporter findes i arkivet på Narsarsuaq Museum. Museumsleder og arkæolog, Ole Guldager, udførte i 2001, 2002 og 2005 en række rekognosceringsture i området, og opmålte og tegnede en del af de eksisterende ruinpladser. Formålet var en kortlægning og opmåling af de norrøne ruinpladser omkring storsoen, Tasersuaq, med henblik på at studere bebyggelsens karakter og organisering. Flere gårde, sæterboliger, tun, husdyrfold og økonomibygninger af forskellig art kan spores i kulturlandskabet. Bebyggelsen strækker sig helt fra Saaputit ved Tasiusaq-fjorden gennem dalen langs søen og ud mod fjorden til Nûgarssûk og videre ovre på landet på den modsatte side af strømstedet/elven og for foden af det mægtige fjeld Qasigêrneq. Herfra spreder bebyggelsen sig på begge sider af storsoen ind mod Qingua-dalen, og langt ind i denne dal. Området synes afgrænset af de høje fjelde som forskanser en kæmpe dal eller et dalstrøg rundt om søen.

Landskabet og bebyggelsesmønstret i dette område leder tankerne hen på Ivar Bardarssons Grønlands krønike der beretter om et stednavnet, *Pétrsúvik*, i Ketilsfjorden. I nærheden skulle ligge en bygd, Vatzdalr (Sødalen), og nær denne bygd en stor sø. Bygden skulle være ejet af *Pétrsúvik* kirke.

I sommeren 2017 var Ole Guldager igen på stedet og fandt i den forbindelse en hidtil ukendt nordbogård på søsiden. Via undersøgelser og med oplysninger fra lokale informanter vurderede Ole Guldager, at der endnu er meget viden at hente om denne dals bebyggelse, og at der af samme årsag lå væsentlige feltstudier forude. Således da Lasse Meyer, kulturhistoriker og museumsleder ved Nanortalik Museum, efter en kort rekognosceringstur i landskabet mellem Saaputit og elven ved Kuusuaq, sammen med landskabsarkitekt og interessant Jeppe-Gitz Johansen i sensommeren 2017 kontaktede Ole Guldager, blev der hurtigt iværksat en felttur af fem dages varighed med støtte fra - og ligeledes på opfordring fra Jeppe-Gitz-Johansen.

Feltarbejdets formål og omfang

Området omkring Tasersuaq viste sig som et oplagt sted i forhold til lokalisere eventuelle fortidsminder fra nordboperioden som endnu ikke er registreret, og om muligt placere dem i en sammenhæng med allerede kendte anlæg fra perioden. Som nævnt i indledningen har dette område allerede vakt en del interesse tidligere. Med udgangspunkt i eksisterende videnskabelige litteratur og sagnlitteratur er der yderligere søgt oplysninger der kunne indkredse områdets tidligere beskaffenhed og brug, og desuden indikere mulige placeringer for forskellige typer af anlæg og eventuelle sammenhænge mellem disse. Arbejdets endelige mål vil være en forsigtig tolkning af en områdets/bebyggelsens mere overordnede organisering og sammenhæng. Det vil dog fordre yderligere undersøgelser og kortlægninger, at få beskrevet og indrammet et sådan billede, og det vil ligeledes fordre en mere konkret forståelse af de enkelte anlægs funktion.

Relevant indsamlet og behandlet data bliver sendt til Grønlands Nationalmuseum med henblik på offentliggørelse på databasen Nunniffiit, og dermed en offentlig adgang til nye oplysninger om nordbotidens bebyggelse. Ligeledes vil nærværende rapport samt data af immateriel og materiel form indgå i museernes arkiver.

Forløb

Dag 1

Efter samling i Nanortalik gik sejlturen til lejrskolen ved Nuugaarsuk d. 20. september kl. 10:00.

Efter ankomsten var der udpakning og indretning af den faste base.

Eftermiddagen gik med rekognoscering af området omkring ruin 2466 (ø140). Her blev en boligtomt samt stald genkendt/erkendt med den bemærkning at den tidligere formodet bolig, synes at være den tidligere formodet stald og omvendt. Et vegetationsfrit område foran byg. (mulig møddingsområde) samt formodet sten til båseskillerum der var synlig i overfladen ligger til grund for denne tolkning.

Mindre bygninger samt diger lokaliseret og genkendt/erkendt.

Den af Nørlund formodede kirketomt synes ved en tolkning at de synlige levn på overfladen ikke at vise flere eller entydige indikationer på at være en kirke.

Afgrænsning samt opmåling foretaget og GPS-position noteret i forhold til gård, stald, tidligere formodet kirke, samt dige og øko.byg.

Ingen nye ruiner lokaliseret i området ved en kort rekognoscering i det bevoksede terræn.

(bilag 3).

2466 - Ruin 4

Dag 2

Afhentning af motorjolle ved fåreholderstedet Saaputit Tasia.

Undervejs opmåling af ruin 2462 (ø197) og 2462 (ø197a) samt tilknyttede øko. byg. og folde.

To nye ruiner i tilknytning til gården blev lokaliseret og erkendt. Der er tale om to fårefolde.

Der blev gjort et løsfund af fedtstensfragment.

(bilag 4).

2462– Ruin 1

Fold ca. 500 m SSV for ruin

Stendige ca. 200 m. fra fold mod S

Dag 3

Rekognoscering i Qingua-dalen.

Fra morgenstunden gik sejlturen fra søbredden nær stedet hvor Kuusuaq-elven udmunder i Tasersuaq.

I begyndelsen af dalen rekognosceredes efter nyt gårdanlæg på baggrund af formodning herom. Intet fundet og erkendt.

Det tog omtrent to timer at nå ruin 2470 (ø112) pga. tæt bevoksning.

Omtrent 4/5 af de to hovedstrukturer, gård og staldbygning, var eroderet væk pga. ændringer i elvens løb over det seneste halve århundrede.

Formodet hvalknogler fundet i brinken.

Levn efter tilhørende økonomibygninger, formodes at befinde sig på større ø eller aflejring i elven.

En ukendt meget velbevaret ruin (et stenhus) lokaliseret i betydelig afstand fra hovedstrukturen. Der er tale om en struktur der muligvis efter gl. nr. system kan forstås som ø112 b – og tildeles nyere nr.

betegnelse i Nunniffiit-databasen.

(bilag 5).

2470 Profil i brink

Knoglemateriale

Stenhus (ø112b?)

Dag 4

Besigtigelse og GPS-opmåling af ruin 2469 (ø112a) samt lokalisering og opmåling og tegning af ruin 2468ø354 (ø354). Sidstnævnte ganske velbevaret under den stærke bevoksning på stedet (bilag 6)

Ruin 2469

Dag 5

Tilbagelevering af jolle. Ved Saaputit blev ruin 2457 (ø109) besigtiget og taget til eftersondering. Pludseligt skift i vejret til snevejr og hård vind, afkortede besøget.

Konklusioner og fremtidige undersøgelser

Det må formodes af søen, Tasersuaq og det frodige landskab omkring den, har udgjort et udpræget subsistensøkonomisk livsgrundlag hvis udbyttmuligheder nok kunne undersøges nærmere.

Bebyggelsen omkring Tasersuaq er placeret i en landskabsmæssig sammenhæng, således at området er forskanset af høje fjelde, og enhver indgang til det indre område, har let kunnet kontrolleres. Det gør området interessant og på sin vis afgrænset som en enhed.

Sammenhængen mellem landskab og bebyggelse synes at åbenbare sig i stigende grad efterhånden som vores undersøgelse skred frem, og forestillinger om den indre organisering af en nordbobygd sprang frem i bevidstheden.

Arbejdet med optegnelserne bør fortsættes, da det vurderes, at der endnu er megen vigtig information at hente. Der skal flere opmålinger til for at opnå et komplet billede af bebyggelsen omkring Tasersuaq. En nødudgravning af 2470 (ø112) bør en del af kommende undersøgelser, da den vil være ødelagt i løbet af få år.

Det ville også være ønskværdigt at søge efter eventuelle kirketomter, og evt. fortage en undersøgelse af en udvalgt mødding med henblik på at kunne bestemme bebyggelsesperioden. At påvise en kirkebygning vil åbne forståelsen for mange aspekter. Analyser af jordlag vil være hensigtsmæssigt i sådan en forbindelse.

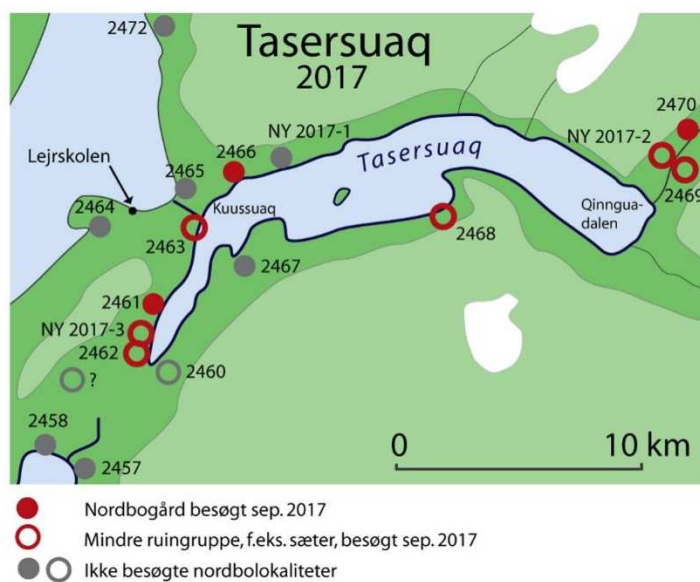
Ligeledes synes en rekognoscering af Qingua Kujalleq oplagt. Da der med rimelighed kan formodes en gård kan have været placeret der. I sådan en forbindelse vil en drone være en stor fordel, idet terrænet er yderst uvejsomt pga. den tætte bevoksning og elvens krumninger.

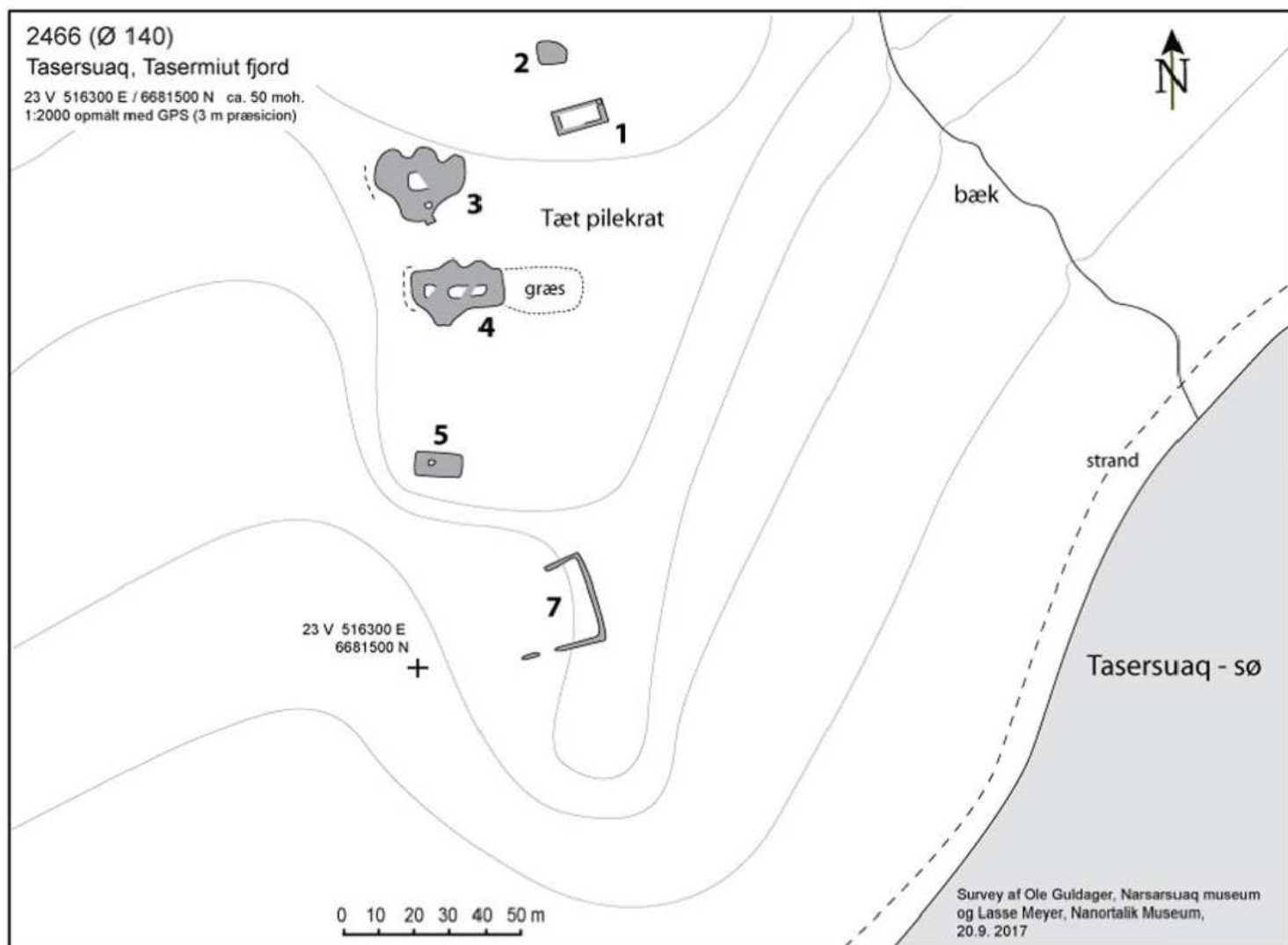
Bilag

Bilag 1

Bilag 2

Bilag 3**Beskrivelse:**

Nordbogården befinder sig på et fladt, kratbevokset terræn noget hævet over Taseruaq-søen. Omkring ruinerne og vest for disse ses gode græsområder, dog meget overgroede med pil og ret høje birketræer.

Ruin nr. 1: Velbevaret tørstenschus med store vægsten og brede mure 13 x 6 m. En stor trekantet sten udgør det nordøstlige hjørne.

Ruin nr. 2: Sten og tørv i overflade, sammenfaldent ruinområde, 8 x 6 m.

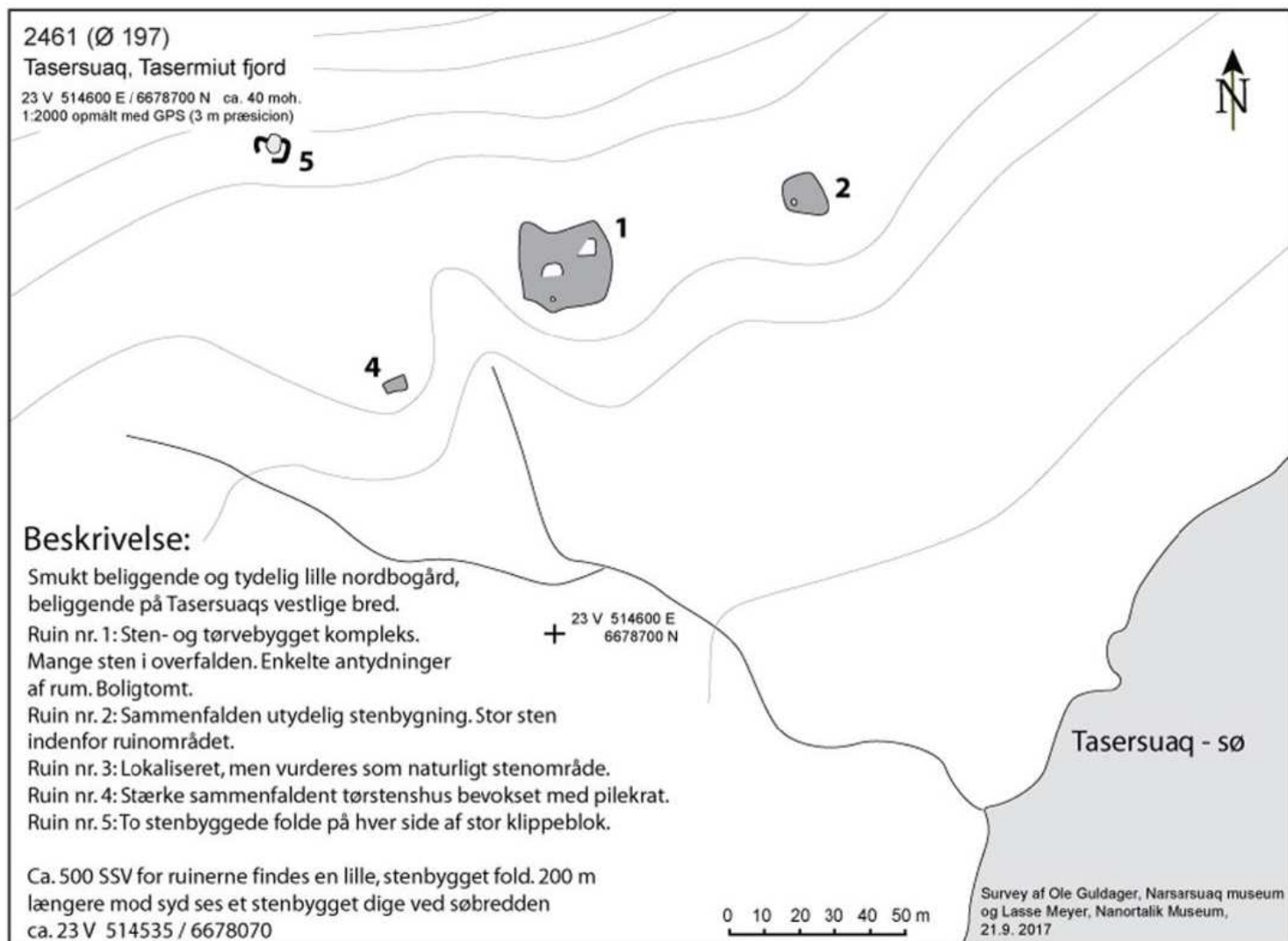
Ruin nr. 3: Sten- og tørvebygget kompleks med antydning af rum i form af stenansamlinger, ca. 25 x 20 m. Hul i sydlige ende (udgravning?). Ruinen er formentlig en bolig.

Ruin nr. 4: Sten- og tørvebygget kompleks, 25-30 x 8-10 m med antydning af flere rum og en formodet båsesten i overfladen. Solig stenbygget "mur" i vestlige ende. Muligvis et fundament. Formentlig stald. Øst for ruinen ses et større græsområde uden buskbevoksning.

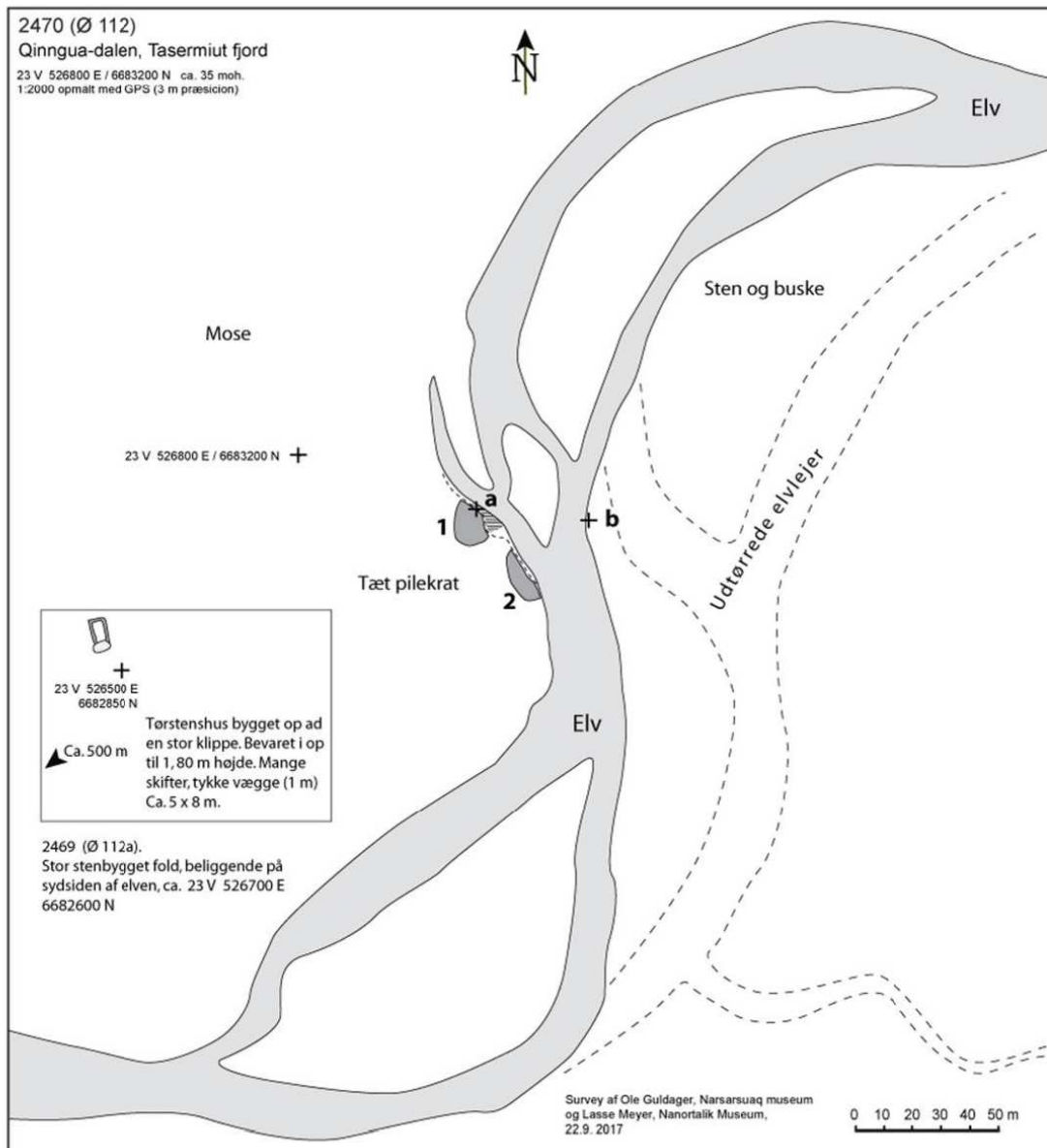
Ruin nr. 5: Ruinområde med sten i overfladen, ca. 10 x 6 m. Rest af tørstenschus? Stor trekantet sten står i ruinområdet.

Ruin nr. 6: Tolkes som naturlig stenansamling.

Ruin nr. 7: Større stendige i en lavning i terrænet. Fold.

Bilag 4

Bilag 5

Beskrivelse:

Ruinområdet befinder sig et par kilometer fra Tasersuaqs bred på den nordlige side af elven. Først er dalen bevokset med et tæt og uigennemtrængeligt pile- og birkekrat. Senere åbner dalen sig op i et fladt og temmelig bevokset sletteland, der gennemskæres af en stor smeltevandselv. Ruinerne ligger midt i dalen umiddelbart vest for elven.

Ruin nr. 1: Et ca. 10 x 15 meter stort område med tørveformationer, få sten i overfladen. Den østlige side er tydeligt beskåret af elven. Her er en skrænt med sten. Foran ruinen mod elven ses mange store sten, der formodes at stamme fra bygningen. I skrænten fandt vi ved besøget to knogler (formentlig fra hval). Knoglerne stak ud af skrænten (pkt. "a" på planen).

Ruin nr. 2: Et ca. 15 x 5 meter stort utydeligt område med tørveformationer. Ingen sten i overfladen eller i skrænten. Som ruin nr. 1 lader ruinen til at være beskåret af elven. Mellem ruinerne ses et mindre græsklædt område, hvor der ikke vokser buske. På den anden side af elven ses flere store kantede sten, der kan stamme fra bygningerne (pkt. "b" på planen).

Fortidsmindet er resterne af en norrøn gård. Ruin 1 er formentlig stald og 2 er rester af boligen. Der findes flere ruiner i dalen, bl.a. Ø 112a, der er en stor stenbygget fold, samt et stenbygget hus ca. 500 m sydvest for ruinerne. Ruinerne er stærkt nedbrudte af elven, der de sidste 50 år har ændret sit løb. Ved sammenligning med ældre planer formodes det, at blot 10-15 pct. af ruinerne endnu er bevaret. En nøddugravning bør foretages i nær fremtid.

Ole Guldager, 6.10.2017

Bilag 6